

Nr 28.

Ankom till riksdagens kansli den 21 maj 1943 kl. 11 f. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslag).

Genom en den 19 mars 1943 dagtecknad proposition, nr 183, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om förskottering av underhållsbidrag till barn (bidragsförskottslag).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Barn, vars fader enligt rättens beslut eller skriftligt, av två personer bevittnat avtal är pliktig att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till barnet, äger att, där fadern underlåter att betala förfallet belopp, i den utsträckning och under de villkor som nedan sägs av allmänna medel erhålla förskott å underhållsbidraget (*bidragsförskott*).

Vad sålunda stadgats skall icke äga tillämpning i fråga om barn, vars moder sammanbor med barnets fader, eller beträffande barn, som bor tillsammans med sin fader.

2 §.

Rätt till bidragsförskott tillkommer endast barn, som är svensk medborgare och stadigvarande vistas här i riket; dock äger Konungen, under förutsättning av ömsesidighet, träffa överenskommelse med främmande stat i fråga om tillämpning av denna lag å dess undersåtar.

Bidragsförskott utgår icke för längre tid än till och med dagen före den, då barnet fyller sexton år.

3 §.

Ansökning om bidragsförskott prövas av barnavårdsnämnden i den kommun, där barnets moder är mantalsskriven vid den tidpunkt, då förskottet sökes. Är modern död eller icke mantalsskriven för året i fråga, prövas ansökningen av barnavårdsnämnden i den kommun, där modern senast varit mantalsskriven. Finnes icke mantalsskrivningsort som ovan sagts, prövas ansökningen av barnavårdsnämnden i den kommun, där barnet stadigvarande vistas.

4 §.

Ansökning om bidragsförskott göres hos ordföranden i vederbörande barnavårdsnämnd av barnets moder eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, av denne. Ansökning må göras jämväl av barnavårdsman, därest sådan förordnats för barnet.

Ansökning, som avfattas enligt fastställt formulär, skall innehålla nödiga upplysningar för utredande av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med barnets och moderns förhållanden förtrogra personer.

Vid ansökningen skola fogas prästbevis enligt fastställt formulär ävensom i huvudskrift eller styrkt avskrift rättens beslut eller avtal som i 1 § sägs, därest dessa handlingar icke annorledes äro tillgängliga för barnavårdsnämnden.

Det åligger barnavårdsnämnd att på därom framställd begäran kostnadsfritt tillhandahålla sökande erforderligt ansökningsformulär ävensom tillse, att nödigt biträde lämnas sökande vid formulärets ifyllande.

5 §.

Sedan bidragsförskott sökts, skall, därest den underhållsskyldiges postadress är känd eller kan utrönas, omedelbart med posten till honom avsändas meddelande om ansökningen med föreläggande att, där han har något att anföra i anledning av densamma, inom viss kort tid muntligen eller skriftligen yttra sig. I meddelandet skall tillika lämnas underrättelse om stadgandet i 6 §. Meddelande som nyss sagts vare dock ej erforderligt, om bidragsförskott utgått för barnet under löpande kalenderår, ej heller om den underhållsskyldige vistas utom riket.

6 §.

Bidragsförskott må ej beviljas, där den underhållsskyldige erlägger oguldna underhållsbidrag för tiden från och med andra månaden före den, under vilken förskottet sökts, samt tillika antingen ställer av barnavårdsnämnden godkänd pant eller borgen för underhållsskyldighetens fullgörande under tid, som barnavårdsnämnden finner skälig, eller ock visar sannolika skäl att han skall framgent fullgöra sin underhållsskyldighet.

7 §.

Bidragsförskott beviljas för tiden från och med den månad, under vilken förskottet sökts, samt, där den underhållsskyldige häftar i skuld för tidigare förfallet bidrag, jämväl för tid, varå sådant bidrag belöper, dock längst från och med andra månaden före den, under vilken förskottet sökts, och utgår, där ej rätten till förskott skall upphöra tidigare, till och med utgången av det statliga budgetår, som löper vid förskottets beviljande.

Att under vissa förhållanden beviljat bidragsförskott kan innehållas under del av tid, för vilken förskottet beviljats, eller rätten till beviljat bidragsförskott helt upphöra före utgången av nämnda tid, därom stadgas i 11 § 2 mom. samt 12 § 1 och 2 mom.

8 §.

1 mom. Där ej vad nedan stadgas till annat föranleder, utgår bidragsförskottet för år räknat med

252 kronor i ortsgrupp 1,	
300 » » » 2 och	
360 » » » 3	

eller, därest modern har vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn, med belopp enligt följande tabell:

Antalet till bidragsförskott berättigade barn under moderns vårdnad.	Bidragsförskott (för barn räknat).		
	Ortsgrupp 1.	Ortsgrupp 2.	Ortsgrupp 3.
Två	228 kronor	276 kronor	336 kronor
Tre	204 »	252 »	300 »
Fyra eller flera	180 »	228 »	276 »

För tiden till och med den månad, under vilken barn fyller två år, ökas bidragsförskottet med ett årligt belopp av 60 kronor.

2 mom. Överstiger moderns årsinkomst

1,000 kronor i ortsgrupp 1,	
1,250 » » » 2 och	
1,500 » » » 3	

eller har modern, därest hon är gift och sammanlever med sin man samt denne är underhållsskyldig gentemot barnet, tillsammans med mannen en årsinkomst överstigande

1,400 kronor i ortsgrupp 1,	
1,700 » » » 2 och	
2,000 » » » 3	

skall, med undantag för fall som i 9 § 2 mom. sägs, från bidragsförskottet avdragas sex tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp. Har modern flera till bidragsförskott berättigade barn, minskas dock förskottet blott med så stor del av nämnda avdrag, som enligt fördelning efter huvudtalet belöper på varje barn. Hava makar som nyss sagts att försörja barn under sexton år, som icke är berättigat vare sig till barnbidrag enligt lagen om barnbidrag eller till bidragsförskott, skall det här ovan för vederbörande ortsgrupp angivna inkomstbeloppet för makar ökas med 100 kronor för varje sådant barn.

Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall bidragsförskottet minskas med nämnda inkomst.

3 mom. Bidragsförskott utgår efter den i lagen om folkpensionering avsedda ortsgrupp, dit den kommun hänförs, vars barnavårdsnämnd enligt 3 § har att pröva ansökningen om förskott.

Vistas barn stadigvarande å ort, som tillhör billigare ortsgrupp än moderns mantalsskrivningsort, skall det enligt bestämmelserna i 1 och 2 mom. beräknade bidragsförskottet minskas med 48 kronor, därest de båda orterna tillhöra ortsgrupperna 1 och 2 eller 2 och 3, samt med 96 kronor, därest de tillhöra ortsgrupperna 1 och 3.

4 mom. Där Konungen i fråga om ort, vilken gränsar till ort i högre ortsgrupp, jämlikt 6 § 3 mom. första stycket lagen om folkpensionering förordnat om förhöjning av tilläggspension till pensionstagare, vilken är mantalsskriven inom visst intill gränsen liggande område, äger Konungen på därom av vederbörande kommun gjord framställning förordna, att bidragsförskott, som beräknas med hänsyn till moderns mantalsskrivning inom området eller, där modern icke blivit mantalsskriven, till barnets vistelse inom området, skall förhöjas med 24 kronor, därest de båda orterna tillhöra ortsgrupperna 1 och 2 eller 2 och 3, samt med 48 kronor, därest de tillhöra ortsgrupperna 1 och 3.

5 mom. Överstiger det enligt bestämmelserna i 1—4 mom. beräknade bidragsförskottet det belopp, som barnets fader jämlikt rättens beslut eller avtal är skyldig att utgiva till barnets underhåll, skall bidragsförskottet nedsättas till nämnda belopp.

Har moder under sin vårdnad två eller flera barn, som samtidigt beviljas bidragsförskott, och sker nedsättning som i första stycket sagts för något eller några av dem, skall belopp, varmed nedsättning skett, tillgodoräknas det eller de barn, som ej behövt vidkännas sådan nedsättning, med fördelning, därest de äro flera, efter huvudtalet. Därvid må dock icke något av sistnämnda barn erhålla högre belopp än barnet tillkommande underhållsbidrag eller som enligt bestämmelserna i 1—4 mom. skulle hava utgått till barnet, därest det icke stått under moderns vårdnad; skall på grund av vad sist sagts nedsättning ske för något eller några barn, skall belopp, varmed nedsättning skett, i sin tur tillgodoräknas övriga barn under tillämpning av ovan angivna grunder.

6 mom. Bidragsförskott skall icke utgå, därest beloppet av detsamma eller, där fråga är om flera barn under moderns vårdnad, förskottens sammanlagda belopp icke skulle uppgå till minst 60 kronor för år räknat.

9 §.

1 mom. Såsom inkomst, vilken enligt 8 § 2 mom. första stycket skall läggas till grund för beräkandet av bidragsförskott, anses det belopp, för vilket vederbörande blivit taxerad till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt vid den senaste taxeringen före barnavårdsnämndens beslut i ärendet.

2 mom. Uppgår den enligt 1 mom. beräknade inkomsten till sådant belopp, att med tillämpning av bestämmelsen om avdrag i 8 § 2 mom. första stycket ansökningen skulle avslås eller bidragsförskottet minskas till ett i förhållan-

de till fullt förskott ringa belopp, må barnavårdsnämnden, därest vederbörandes ekonomiska förhållanden så avsevärt försämrats sedan beskattningsåret, att ett sådant avgörande skulle vara uppenbart obilligt, på särskild framställning besluta, att bidragsförskott skall beräknas utan hänsyn till sagda bestämmelse. Sådant beslut skall för att bli bindande underställas länsstyrelsens prövning och fastställelse. Beslutet skall, jämte till ärendet hörande handlingar, av barnavårdsnämnden ofördröjligen översändas till länsstyrelsen.

10 §.

Sedan bidragsförskott beviljats, skall, därest den underhållsskyldiges postadress är känd eller kan utrönas, genom rekommenderat brev eller eljest bevisligen tillställas honom skriftligt meddelande härom, därvid underrättelse tillika skall lämnas om stadgandet i 16 §.

11 §.

1 mom. Beviljat bidragsförskott utbetalas, där ej nedan annorlunda stadgas, månadsvis till barnets moder eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne; dock äger barnavårdsnämnden, därest barnet vistas hos annan än modern eller förmyndaren, att, då särskilda skäl därtill äro, förordna, att bidragsförskott skall utbetalas till den, hos vilken barnet vistas, eller till annan lämplig person.

Belopp, som i första stycket sägs, vare förverkat, om det ej lyfts inom sex månader efter den månad, under vilken detsamma förfallit till betalning.

2 mom. Beviljat bidragsförskott utbetalas icke för tid, under vilken kostnaderna för barnets vård å anstalt eller för kost och bostad åt barnet helt bestridas av statsmedel.

Under tid då barn från viss ort, vilka under löpande kalenderår fylla lägst sju och högst fjorton år, på grund av åläggande eller uppmaning, som avses i 3 § förordningen om utrymningshjälp, uppehålla sig å annan ort, utbetalas beviljat bidragsförskott icke till barn i angivna ålder, vilka äro från förstnämnda ort. Vad nu sagts gäller dock ej, därest den, till vilken bidragsförskottet skolat utbetalas, genom anmälan hos ordföranden i den barnavårdsnämnd, som beviljat bidragsförskottet, gör sannolikt, att barnet ej åtnjuter utrymningshjälp. Sådan anmälan må ock göras hos ordföranden i annan barnavårdsnämnd, och har denne att om han på grund av den gjorda anmälan finner bidragsförskottet böra utgå därom omedelbart underrätta ordföranden i den barnavårdsnämnd, som beviljat bidragsförskottet.

3 mom. Beviljat bidragsförskott, som belöper å tid, under vilken barn är omhändertaget för skyddsuppfostran eller samhällsvård eller på allmän bekostnad vårdas å anstalt i andra fall än förut i denna paragraf avses, skall minst en gång varje kalenderhalvår utbetalas till det kommunala organ, som svarar för vårdkostnaden. Av vad sålunda utbetalas må nämnda kostnad täckas, varvid densamma skall beräknas efter de grunder, som angivas i 51 § lagen om fattigvården. Uppkommer överskott, skall detta redovisas till barnets moder eller, där särskilt förordnad förmyndare finnes, till denne.

4 mom. Har den underhållsskyldige, innan han erhållit meddelande som i 10 § sägs, helt eller delvis erlagt underhållsbidrag belöpande å tid, för vilken bidragsförskott beviljats, skall vid utbetalning av förskottet vad sålunda erlagts först avräknas.

12 §.

1 mom. Sedan faderns skyldighet att utgiva underhållsbidrag till barnet upphört, skall beviljat bidragsförskott ej vidare utgå. Har dessförinnan förskott utbetalats för tid efter det nämnda skyldighet upphört, må sådant belopp icke återkrävas från mottagaren.

2 mom. Beviljat bidragsförskott skall genom särskilt beslut indragas

a) om sökanden åberopat oriktig uppgift av beskaffenhet att påverka beslutet om bidragsförskott, ehuru skäligen kunnat fordras, att uppgiften varit riktig;

b) om, där barnet är fött utom äktenskap eller föräldrarnas äktenskap upplösts genom äktenskapsskillnad, föräldrarna sammanflytta;

c) om barnet får bostad tillsammans med sin fader; eller

d) om barnet befinnes icke vidare vara svensk medborgare eller stadigvarande vistas här i riket samt bidragsförskottets indragande icke med hänsyn till omständigheterna prövas oskäligt.

Beslut om indragning av bidragsförskott meddelas av den barnavårdsnämnd, som beviljat förskottet, samt avser tiden från dagen för beslutet. Har dessförinnan förskott utbetalats för tid efter sagda dag, må sådant belopp icke återkrävas från mottagaren.

3 mom. Beviljat bidragsförskott må ej jämkas under den tid, för vilken förskottet beviljats.

13 §.

Barnavårdsnämnden har att noga vaka över att bidragsförskott kommer barnet till godo.

14 §.

Rätt till bidragsförskott kan ej överlåtas och må förty icke tagas i mät för gäld.

15 §.

För lämnat bidragsförskott inträder den barnavårdsnämnd, som utgivit förskottet, å vederbörande kommuns vägnar i barnets rätt till underhållsbidrag gentemot den underhållsskyldige.

16 §.

Sedan den underhållsskyldige erhållit meddelande, som i 10 § sägs, har han att, så länge bidragsförskott utgår, till barnavårdsnämnden erlægga å förskottet belöpande andel av underhållsbidragen, allt eftersom dessa förfalla till betalning. Gentemot barnavårdsnämnden må icke åberopas betalning av underhållsbidrag, som erlagts annorledes än nu sagts.

17 §.

Det åligger barnavårdsnämnden att, där ej den underhållsskyldige efter förmåga fullgör den honom enligt 16 § åvilande betalningsskyldigheten, utan dröjsmål vidtagna erforderliga åtgärder för fordringens indrivande.

När synnerliga skäl därtill föranleda, äger länsstyrelsen på framställning av barnavårdsnämnden eller av den underhållsskyldige besluta, att återkravs-rätten skall eftergivvas.

18 §.

Barnavårdsnämnden äge rätt att utan kostnad för nämnden erhålla polis-myndighetens biträde för efterforskande av underhållsskyldig, hos vilken nämnden har fordran på grund av utgivet bidragsförskott, ävensom för verk-ställande av utredning rörande den underhållsskyldiges förmåga att återgälda förskottet.

19 §.

Barnavårdsnämnden bör bereda modern eller annan, som äger föra talan för barnet, tillfälle att i samband med återkrävande av bidragsförskott ut-kräva den del av oguldna underhållsbidrag, som må överskjuta bidragsför-skottets belopp.

20 §.

Utgift för bidragsförskott bestrides, i den mån ersättning ej kunnat uttagas av den underhållsskyldige, till tre fjärdedelar av statsverket och till en fjärde-del av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet.

21 §.

Gottgörelse av statsverket för utgivna bidragsförskott sökes av barnavårds-nämnden hos länsstyrelsen. Ansökning, avseende nämndens kostnader för förskott som belöpa å visst budgetår (den 1 juli—den 30 juni), skall göras före utgången av däreft följande budgetår. Konungen må dock, när skäl därtill äro, förordna, att ansökning skall av länsstyrelsen upptagas till pröv-ning, ändå att den göres senare. Ansökning avfattas enligt fastställt for-mulär.

Sedan länsstyrelsen granskat ansökningen samt genom sökanden inför-skaffat eller själv låtit införskaffa den ytterligare utredning, som må vara be-hövlig, har länsstyrelsen att, i den mån bidragsförskotten befunnits beviljade och utbetalade i överensstämmelse med föreskrifterna i denna lag samt barna-vårdsnämnden skäligen får anses hava fullgjort vad densamma ålegat i fråga om åtgärder för förskottens återkrävande, bevilja gottgörelse och utanordna beviljat belopp.

22 §.

Har barnavårdsnämnden, efter det nämnden sökt gottgörelse av statsverket för visst bidragsförskott, av den underhållsskyldige uppburit ersättning för förskottet, åligger det nämnden att i samband med den ansökning om gott-

görelse för utgivna bidragsförskott, som näst därefter göres, till statsverket redovisa tre fjärdedelar av den uppburna ersättningen, dock högst vad nämnden uppburit i gottgörelse av statsverket för förskottet.

23 §.

Har barnets moder ingått äktenskap med annan än barnets fader, skall, därest fadern avlidit, vad i denna lag sägs om fader gälla maken.

Hava makar eller någon av dem adoptivbarn, skall vid tillämpningen av denna lag med barnets fader avses mannen och med barnets moder hustrun.

24 §.

Över barnavårdsnämnds beslut i ärende rörande beviljande eller indragning av bidragsförskott må den, som beslutet rör, anföra besvär hos länsstyrelsen inom trettio dagar från det han av beslutet erhållit del.

25 §.

Klagan över länsstyrelses beslut i ärende enligt denna lag föres hos Konungen i vederbörande statsdepartement före klockan tolv å trettionde dagen efter den, då klaganden erhöll del av beslutet.

26 §.

De närmare föreskrifter, som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1943, då lagen den 18 juni 1937 (nr 383) om förskottering av underhållsbidrag till barn skall upphöra att gälla. Beträffande ansökning om gottgörelse av statsverket för barnavårdsnämnds kostnader för bidragsförskott, som utgivits under år 1942, skola dock bestämmelserna i 21 § sistnämnda lag fortfarande äga tillämpning.

Ansökning om gottgörelse av statsverket för barnavårdsnämnds kostnader för bidragsförskott, som utgivits under tiden den 1 januari—den 30 juni 1943 eller som belöper å nämnda tid, skall, där ej Konungen medgiver undantag, ingivas till länsstyrelsen senast den 30 juni 1944.

Har ansökning om bidragsförskott enligt lagen den 18 juni 1937 ingivits men ej hunnit slutbehandlas före nämnda lags upphävande, må förskott beviljas enligt den nya lagen på grundval av den ingivna ansökningen, kompletterad med erforderliga uppgifter.

Har genom beslut enligt lagen den 18 juni 1937 bidragsförskott beviljats för tid efter den 30 juni 1943, skall sådant förskott utan hinder av sagda lags upphävande utgå med belopp och för period, som genom beslutet fastställts, men skola i övrigt den nya lagens bestämmelser tillämpas beträffande förskottet.

Vad i föregående stycke sagts skall ej utgöra hinder för barnavårdsnämnd

att, medan bidragsförskott för visst barn ännu utgår på grund av beslut enligt den upphävda lagen, pröva enligt den nya lagen gjord ansökning om bidragsförskott för samma barn. Befinnes därvid, att bidragsförskott skulle enligt den nya lagen utgå med högre månatligt belopp än det redan utgående bidragsförskottet, skall nämnden förklara beslutet enligt den gamla lagen förfallet, i vad det avser tiden efter löpande månads utgång, samt på grundval av den nya ansökningen bevilja bidragsförskott för tiden från sagda tidpunkt. Har beslutet enligt den gamla lagen meddelats av annan barnavårdsnämnd än den, vilken träffar avgörande som nu sagts, skall den senare nämnden omedelbart underrätta den förra nämnden om att det gamla beslutet förklarats förfallet.

Där i lag eller särskild författning hänvisning skett till den upphävda lagen, skall hänvisningen anses avse den nya lagen, och där hänvisning skett till visst lagrum, som ersatts genom bestämmelse i den nya lagen, skall sistnämnda bestämmelse i stället tillämpas.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft tre i anledning av densamma väckta motioner, nämligen nr 232 i första kammaren av fru *Sjöström-Bengtsson*, nr 338 i andra kammaren av herr *Persson* i Stockholm *m. fl.* och nr 339 i andra kammaren av herr *Hoppe m. fl.*

För de i motionerna framställda yrkandena kommer redogörelse att lämnas i det följande.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det genom propositionen framlagda förslaget, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas i den följande framställningen, hänvisa till propositionen och motionerna.

Inledning.

Gällande lag den 18 juni 1937 (nr 383) om förskottering av underhållsbidrag till barn trädde i kraft den 1 januari 1938. Ändringar i densamma hava därefter vidtagits dels genom lag den 17 mars 1939 (nr 67) beträffande 17 § och dels genom lag den 7 mars 1941 (nr 107) i fråga om 4, 6, 9 och 21 §§.

Den 5 november 1937 utfärdades kungörelse (nr 924) med vissa bestämmelser angående tillämpningen av bidragsförskottslagen. Genom kungörelser samma dag (nr 925—927) fastställdes formulär till prästbevis för ansökning om bidragsförskott, ansökning om bidragsförskott samt ansökning om gottgörelse av statsverket för utgivna bidragsförskott m. m.

Utgifterna för bidragsförskotten bestridas, i den mån ersättning icke kunnat uttagas av den underhållsskyldige, till tre fjärdedelar av statsverket och till en fjärdedel av den kommun, vars barnavårdsnämnd beviljat förskottet.

Av följande sammanställning framgår de under budgetåren 1938—1943 beviljade anslagen samt det för budgetåret 1943/44 beräknade anslaget till ersättning åt barnavårdsnämnderna för bidragsförskott ävensom, för budgetåren 1938—1942, beloppen av i anspråk tagna anslagsmedel:

Budgetår	Anslag	Nettoutgifter
1938/39	2,500,000	92,422
1939/40	4,800,000	2,490,161
1940/41	4,500,000	2,674,140
1941/42	3,000,000	3,011,396
1942/43	3,000,000	
1943/44	3,000,000	

Riksdagens revisorer hava i sin berättelse för tiden den 1 juli 1939—den 30 juni 1940 (del I sid. 57 ff.) underkastat användningen av de anslag, som av statsmedel beviljats för bidragsförskotten, granskning samt därvid framhållit, bland annat, att barnavårdsnämnderna i en del kommuner syntes vara alltför släpphänta mot försumliga barnafäder, att en påfallande ojämnhet konstaterats i tillämpningen av reglerna om barnavårdsnämnds möjlighet att eftergiva utgivna bidragsförskott samt att en del länsstyrelser varit väl släpphänta i sina krav på att vederbörande barnavårdsnämnd verkligen försökt att av den försumlige barnafadern återkräva förskotterade belopp.

Revisorerna uttalade som slutomdöme, bland annat, att det kunde antagas, att statsverkets kostnader för bidragsförskott, som dittills utgått i betydligt mindre omfattning än vad som beräknats vid tillskapandet av denna hjälpform, skulle komma att stiga. På grund därav funne revisorerna det vara särskilt önskvärt, att regler utformades, vilka åstadkomme en riktig och ändamålsenlig användning av denna värdefulla sociala hjälpform. Vidare anfördes:

Av den i ärendet lämnade redogörelsen framgår vidare att brister vidlåda handläggningen från både länsstyrelsernas och barnavårdsnämndernas sida av ärenden angående bidragsförskott. Att så är fallet torde i första hand bero därpå, att närmare föreskrifter angående ifrågavarande myndigheters skyldigheter och befogenheter i förevarande avseende saknas.

Vad länsstyrelserna beträffar torde till en början föreskrifter angående redovisningen av bidragsförskotten vara erforderliga. Viktigare är emellertid att en närmare reglering av länsstyrelsernas befogenheter och skyldigheter beträffande övervakandet av barnavårdsnämndernas verksamhet inom detta område kommer till stånd. Med den nuvarande bristen på föreskrifter synes nämligen länsstyrelsernas befattning med bidragsförskott i många fall inskränka sig till en rent formell granskning av inkomna ansökningar.

Vad därefter angår barnavårdsnämndernas befattning med bidragsförskotten, så visar den av revisorerna förebragta utredningen att allvarliga brister härutinnan på många håll föreligga. Särskilt då det gäller åtgärder för återkrävande av utgivna bidragsförskott samt i fråga om barnavårdsnämndernas befogenhet att eftergiva återkravsrätten måste det betecknas såsom ofrånkomligt att föreskrifter utfärdas för att åstadkomma en bättre ordning.

Sedan yttranden avgivits i anledning av revisorernas berättelse (del II, sid. 99 ff.), anförde *riksdagen* i skrivelse den 26 juni 1941, nr 405:

Den av revisorerna i ärendet förebragta utredningen synes giva vid handen, att länsstyrelsernas och barnavårdsnämndernas handläggning av ärenden rörande bidragsförskott icke sker på fullt tillfredsställande sätt. Anledningen härtill torde närmast vara att söka däri, att 1937 års lag om förskott-

tering av underhållsbidrag till barn är behäftad med vissa brister, vilket försvårat tillämpningen av densamma. Det synes riksdagen därför angeläget, att författningen i fråga förtydligas och kompletteras i syfte att åstadkomma en riktig och ändamålsenlig användning av bidragsförskotten och reglering av barnavårdsnämndernas och länsstyrelsernas skyldigheter och befogenheter på förevarande område.

Riksdagen får anhålla, att Kungl. Maj:t ville i syfte att ernå klarare författningsföreskrifter låta föranstalta om översyn av 1937 års lag om förskottering av underhållsbidrag till barn.

Den 11 juli 1941 anbefalldes Kungl. Maj:t socialstyrelsen att verkställa den översyn av bidragsförskottslagen, varom riksdagen sålunda hemställt, samt att avgiva de förslag, vartill översynen kunde föranleda. Sedan socialstyrelsen i skrivelse den 30 september 1941 anhållit om befrielse från nämnda uppdrag, blev *socialvårdskommittén* den 17 oktober 1941 anbefalld att verkställa berörda översyn.

Till kommittén har sedermera — för att tagas i övervägande vid uppdragets fullgörande — från socialdepartementet överlämnats, bland annat, en av besparingsberedningen upprättad promemoria (ingiven till departementet i september 1941) med yttrande och förslag angående kostnaderna för bidragsförskott. I promemorian har beredningen sammanfattningsvis föreslagit, att följande åtgärder måtte tagas under övervägande:

»1. Genomförande av 1936 års uppbördskommittés förslag i vad det avser skyldighet för arbetsgivare, som anställer annan i sin tjänst, och envar, som till annan upplåter bostad, att därom göra anmälan till utmätningsmannen i orten.

2. Effektivisering av den efterlysningsverksamhet, som för närvarande bedrivs genom socialstyrelsens försorg.

3. Klargörande på lämpligt sätt för polismyndigheterna av vikten av att utredningarna rörande underhållsskyldigas inkomst- och anställningsförhållanden bedrivs med all möjlig skyndsamhet ävensom att de icke inskränkas till ett inhämtande av den underhållsskyldiges egna uppgifter om sina förhållanden.

4. Meddelande av uttrycklig föreskrift om barnavårdsnämnds rätt att kostnadsfritt erhålla biträde av polismyndighet.

5. Åläggande för barnavårdsnämnd i kommun, där underhållsskyldig vistas, att tillhandagå annan barnavårdsnämnd, som förskotterat underhållsbidrag, med upplysningar om den underhållsskyldiges ekonomiska förhållanden och arbetsanställningar.

6. Ändring av lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta på det sätt, att införsel må kunna beviljas jämväl för bidragsbelopp, som förfallit tidigare än ett år — dock ej tidigare än tre år — innan beslutet om införsel meddelas.

7. Beredande av möjlighet för barnavårdsnämnderna att till vederbörande uppbördsman för kronoutskylder i orten överlämna indrivning av förskotterade underhållsbidrag.

8. Förenkling av förfarandet vid intagning å arbetshem.

9. Meddelande av skärpta föreskrifter rörande barnavårdsnämndernas skyldighet att verkställa indrivning av förskotterade underhållsbidrag.

10. Ändring av lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn på det sätt, att barnavårdsnämndernas befogenhet att eftergiva återkravs rätt helt indrages eller anförtros länsstyrelserna.

11. Meddelande av föreskrifter till ledning för länsstyrelsernas prövning av barnavårdsnämndernas statsbidragsansökningar, vari även länsstyrelsernas befogenheter gentemot nämnderna klart angivas.

12. Omreglering av kommunernas andel i bidragsförskotten i syfte att förhindra efterlåtenhet mot den enskilde försumlige försörjningspliktige.

13. Meddelande av bestämmelse att vid införsel barnavårdsnämnds fordran för bidragsförskott skall utgå med förmånsrätt framför annan andel av det totala underhållsbidraget.»

Socialvårdskommittén anhöll i skrivelse den 14 november 1941 till samtliga länsstyrelser att få del av den erfarenhet om bidragsförskottslagets verkningar och brister, som framträtt vid behandlingen av bidragsförskottsärenden inom länsstyrelserna. Svarsskrivelser inkommo från i det närmaste samtliga länsstyrelser. Upplysningar i ämnet inhämtades vidare av kommittén från barnavårdsdirektörerna i Göteborg och Malmö, sekreteraren i Gävleborgs läns barnavårdsförbund samt direktören i svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet.

Socialvårdskommittén har därefter den 26 maj 1942 avlämnat betänkande IV med förslag till ändrad bidragsförskottslag m. m. (statens offentl. utredn. 1942: 29). Betänkandet upptager utom förslag till ny bidragsförskottslag förslag till tillämpningskungörelse, till kungörelse om viss ändring av kungörelsen den 24 oktober 1932 (nr 553) angående vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagareväsendet m. m. samt till formulär. I betänkandet ha behandlats även vissa frågor om möjligheten att främja återkravsrättens effektivitet, rörande vilka förslag för närvarande ej framlagts.

Yttranden över socialvårdskommitténs betänkande hava, efter remiss, avgivits av socialstyrelsen, pensionsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, svenska landskommunernas förbund, svenska stadsförbundet samt svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet ävensom av överståthållarämbetet och samtliga länsstyrelser, vilka bifogat yttranden av ett stort antal barnavårdsnämnder och barnavårdssammanslutningar.

Allmänna synpunkter rörande frågan om revision av bidragsförskottslagen.

Socialvårdskommittén.

Kommittén framhåller, att såsom allmänt omdöme om bidragsförskottslagen kunde uttalas, att den haft många goda verkningar. Till dessa hörde framförallt, att ogifta och frånskilda mödrar i knappa ekonomiska omständigheter i stor utsträckning erhållit möjlighet att utan anlitande av fattigvården försörja sina barn. Lagen uppgåves även hava haft den verkan, att faderskap till barn utom äktenskap numera fastställdes i större omfattning än tidigare varit fallet. Frågan huruvida lagen haft till följd en ökad inbetalning av underhållsbidrag vore svårare att med bestämdhet besvara, enär tillförlitligt jämförelsematerial saknades och väl icke heller stode att få. Det förefölle dock sannolikt, att indrivningen numera lämnade ett icke oväsentligt bättre resultat än tillförne. Till sist finge framhållas, att bidragsförskot-

ten, vilka till större delen utginge av statsmedel, medfört en viss lättnad i kommunernas fattigvårdskostnader.

Socialvårdskommittén påpekar emellertid, att lagen icke kunde anses helt tillfredsställande och anför:

Erfarenheten av lagens tillämpning har visat, att den i såväl materiell som formellt avseende är behäftad med en del svagheter och brister. Några av dessa torde vara ofrånkomliga med hänsyn till hjälpverksamhetens konstruktion såsom ett förskotterande av visst fastställt underhållsbidrag. Här syftas framför allt på det förhållandet, att bidragsförskottet aldrig kan utgå med högre belopp än underhållsbidraget. I de fall, där detta fastställts till ett lågt belopp, inträffar därför — även under normala tider — att bidragsförskottet icke räcker till utan att fattigvård måste utgå vid sidan därav. Ett väsentligt syftemål med denna lagstiftning, att lämna bistånd åt de av densamma omfattade kategorierna barn i annan form än fattigvård, uppnås sålunda icke i de angivna fallen. I stället vållas i dessa fall ökat arbete och besvär genom att två olika samhällsorgan måste anlitas för hjälp åt ett och samma barn. Det är uppenbart, att antalet dylika fall, där fattigvård måste tillgripas vid sidan av bidragsförskott, ökar under en dyrtid som den nu rådande. — Det bör emellertid framhållas, att enligt vad som från skilda håll uppgivits underhållsbidragen under senare år sällan fastställas till så låga belopp, som förut stundom skett. I viss mån har nog bidragsförskottslagens tillvaro medverkat till denna i och för sig mycket tillfredsställande utveckling. De flesta ansökningar om bidragsförskott bygga likväl alltjämt på domar och avtal av äldre datum.

Det kan under dessa förhållanden och då bidragsförskotten i realiteten kommit att i rätt hög grad verka såsom en understödsform diskuteras, om man icke borde ersätta bidragsförskottslagen med en ren understödslag. Gränsen för en sådan lags tillämplighetsområde torde emellertid av praktiska skäl då knappast kunna dragas snävare, än att den finge omfatta — givetvis efter behovsprövning — alla barn till ogifta mödrar och till fränskilda eller därmed jämställda hustrur. En stor fördel vore onekligen, att man på detta sätt finge med även barn med okänd fader. Kommittén kan likväl icke förorda denna utväg. Det kan nämligen med fog göras gällande, att en stor del av de barn, vilka genom en sådan lag skulle få det allmännas hjälp, icke äro sämre ställda än barn i många barnrika familjer, där båda föräldrarna äro arbetsföra. En understödslag av den omfattning som nyss antytts bör i varje fall icke komma i fråga, innan någon hjälpform skapats för barn av sistnämnda kategori.

Det har även föreslagits, att man skulle, eventuellt genom en särskild författning vid sidan av bidragsförskottslagen, skapa möjlighet för barnavårdsnämnderna att av medel utan fattigvårdskaraktär fylla i det belopp, varmed bidragsförskott i vissa fall måste nedsättas med hänsyn till det låga underhållsbidraget. Härigenom skulle emellertid barn, vars fader försummar sin underhållsskyldighet, kunna komma i bättre ställning än barn, vars fader ordentligt betalar honom åvilande underhållsbidrag. Ett sådant förhållande kan icke anses lyckligt. — Man kommer här in på ett område, som i viss mån omfattas även av lagen den 18 juni 1937 om kommunala pensionstillskott m. m. Denna lag torde i flera avseenden vara i behov av omarbetning. Kommittén har dock icke ansett sig kunna upplaga frågan härom i förevarande sammanhang.

Trots att bidragsförskottslagen sålunda till följd av sin konstruktion måste få en i viss mån begränsad räckvidd, har den dock enligt socialvårdskommitténs mening så pass stora förtjänster, att den bör bibehållas i sina grund-

drag, åtminstone tills vidare. En omprövning av lagen, särskilt i organisatoriskt hänseende, lär emellertid bli nödvändig i samband med en reformering av socialvårdens organisation i allmänhet. Därvid bör bland annat övervägas, om icke vissa grupper barn, för vilka bidragsförskott nu utgår, lämpligen böra överföras till annan hjälpform, närmast då till barnbidragsverksamheten. Här åsyftas framförallt förskottsberättigade barn med invalida fäder, av vilka de flesta icke kunna tänkas någonsin bli i stånd att återbetala ens någon del av utgivet förskott. Beträffande sådana barn blir bidragsförskottet i själva verket ett år efter år fortlöpande understöd. Det kan i dessa fall med allt fog sägas vara ganska meningslöst att varje år upprepa hela proceduren med konstaterande av betalningsförsummelse, ansökan om bidragsförskott, underrättelser till den underhållsskyldige, åtgärder för återkrav eller i varje fall undersökning om förutsättningarna härför, ansökan till länsstyrelsen om gottgörelse av statsverket och slutligen prövning av länsstyrelsen. Ett överflyttande av denna grupp redan i samband med förevarande revision av bidragsförskottslagen har övervägts av socialvårdskommittén. Emellertid möta härvidlag en del svårigheter av organisatorisk art, vilka lämpligast kunna lösas i samband med socialvårdens allmänna omorganisation. Frågan torde därför tills vidare böra anstå.

Socialvårdskommittén har emellertid ansett sig nu böra föreslå åtskilliga ändringar i lagen, sammanfattade i det av kommittén framlagda lagförslaget.

Kommittén framhåller, att de erinringar, som framkommit i de till kommittén avgivna yttrandena, beaktats och föranlett ändringar och förtydliganden av mera formell art. Kommittén hade särskilt sökt tillmötesgå det från många håll framförda önskemålet att lagen måtte göras mera överskådlig och enklare att tillämpa, särskilt i fråga om uträkningen av bidragsförskotten. Det hade icke kunnat undvikas, att lagtexten i några fall måst givas en annan utformning än motsvarande stadganden i den samtidigt med bidragsförskottslagen tillkomna och i viss mån närbesläktade lagen om barnbidrag. Kommittén hade emellertid icke ansett sig böra ingå på frågan, huruvida sistnämnda stadganden i vissa avseenden borde underkastas liknande ändringar eller jämkningar. Förutom den mera formella revisionen hade vissa ändringar av materiell betydelse ansetts böra framläggas inom lagstiftningens ram.

Yttranden över kommitténs förslag.

Kommittéförslaget tillstyrkes eller lämnas utan erinran i princip i det stora flertalet yttranden. I åtskilliga yttranden uttalas stor tillfredsställelse med förslaget, varvid framhålles, att svårigheterna beträffande tolkningen och tillämpningen av gällande lag kunde anses hava blivit undanröjda. *Socialstyrelsen* anför sålunda, att föreslagna ändringar vore — så långt det vore möjligt inom ramen för ett provisorium — ägnade att främja det syfte, som avsetts med den av riksdagen begärda översynen. Genom denna skulle man söka ernå klarare författningsföreskrifter; styrelsen gäve sin anslutning till föreslagna formella ändringar och åtgärder. Att socialvårdskommittén icke stannat vid en rent formell revision av författningen utan även framlagt vissa betydelsefulla ändringar av materiell art funne socialstyrelsen riktigt. Det låge också i sakens natur, att förslaget med hänsyn

till kommitténs pågående utredningsarbete på angränsande områden för barnhjälp icke kunnat göras mera genomgripande än det vore. I den form, i vilken förslaget förelåge, innebure det dock ökade möjligheter för beredande av stöd åt en kategori av barn och mödrar, som utan tvivel hörde till de i högsta grad hjälpbehövande. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anför, att förslaget visserligen icke helt och hållet avhjälpte de bristfälligheter, som vidlåde gällande lag, ehuru väl det måste anses innebära en påtaglig förbättring. På grund härav och med hänsyn till att en omprövning av lagen i allt fall bleve nödvändig i samband med en reformering av socialvårdens organisation i allmänhet, ansåge sig länsstyrelsen kunna biträda förslaget. *Länsstyrelsen i Västmanlands län*, som påpekar, att de frågor det här gällde i princip måhända borde upptagas till omprövning i ett större sammanhang, anser dock, att så pass mycket torde vara att vinna på den inslagna, de partiella reformernas väg, att övertvägande skäl kunde anses föreligga att beträda densamma.

I ett antal yttranden tillstyrkes förslaget i princip men vissa invändningar göras. *Länsstyrelsen i Jönköpings län* framhåller, att syftet att bestämma bidragsförskottets belopp på ett matematiskt riktigt sätt i lagen tillgodosetts väl mycket på bekostnad av lagreglernas enkelhet. Liknande synpunkter anföras av *barnavårdsnämnden i Borgholm*. *Svenska stadsförbundet* anför:

Förbundet har i olika sammanhang gång efter annan givit uttryck åt den meningen, att med justeringar i lagstiftningen på detta område borde i görligaste mån anstå, till dess socialvårdskommittén blivit färdig med själva grundritningen till den framtida socialvårdsorganisationen. Olägenheterna av ett motsatt förfarande belysas skarpt också i det föreliggande betänkandet. Gång efter annan nödgas kommittén på olika punkter konstatera, att en i och för sig önskvärd reform måste skjutas på framtiden. Det gäller därvid så viktiga frågor som hänförandet av visst klientel till andra hjälpformer än de nu praktiserade eller tillskapande av organ för en mera effektiv prövning än den som nu kan företagas.

Betänkandet visar i eminent grad svårigheterna med ett fortsatt beträdande av de partiella reformernas väg. Ur allmännare synpunkter kunde goda skäl föreligga för ett uppskov. Vad bidragsförskotten speciellt beträffar, stå emellertid bakom reformkraven så vitala samhälleliga intressen, att förbundet måste finna det angeläget, att reformer genomföras för att göra denna verksamhet så effektiv som möjligt. Upphovet till det föreliggande förslaget är också att söka i ett konstaterande av den relativt ringa användning anslagen till bidragsförskott fått. Det må vara att den relativa högkonjunkturen under de år verksamheten pågått gjort intresset för hjälpen mindre och att måhända också bristfällig upplysning verkat i samma riktning. Nativitetsproblemet står emellertid i vårt land just nu i förgrunden på ett skrämmande sätt och de närmaste åren torde hjälpbehovet för de mödrar det här gäller också bli betydligt mera framträdande. Under sådana förhållanden vill förbundet — sina nyss anförda betänkligheter till trots — tillstyrka, att lagstiftningen om bidragsförskotten undergår en överarbetning i syfte att göra densamma effektivare. Självfallet vill förbundet dock förutsätta, att därvid i största möjliga mån tillses, att den blivande socialvårdsorganisationen så litet som möjligt föregripes.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet uttalar till en början, att kommitténs förslag vore förtjänstfullt och att stora förbättringar utan tvivel skulle åstadkommas i många avseenden med förslaget antagande. Förbundet konstaterade även med tillfredsställelse, att en hel del spörsmål, som i praktiken visat sig svåra att bemästra, även om desamma icke föranlett förslag om ändringar eller förtydliganden i lagen, dock genom uttalanden i betänkandet i många fall nu erhållit en sådan belysning, att oklarhet icke längre behövde råda i dessa avseenden. Av betänkandet kunde man emellertid utläsa, att kommittén icke vore helt tillfredsställd med utformningen, särskilt i organisatoriskt hänseende, av den hjälpverksamhet, som bidragsförskotten utgjorde, samt att kommittén i ett blivande förslag till ordnandet av landets socialvård vore beredd att komma med nya och måhända väsentligt ändrade bestämmelser beträffande samhällets hjälp till de barn, som berördes av bidragsförskottslagen. I avvaktan på socialvårdskommitténs ställningstagande till berörda spörsmål, syntes den frågan med visst berättigande kunna ställas, om det vore lämpligt att överhuvud taget nu företaga stora ändringar i gällande lag om bidragsförskott. Härefter anföres:

Man måste alltid hålla i minnet, att det kräver ganska avsevärd tid innan lagändringar på socialvårdens område kunna smältas och vinna tillämpning av de kommunala socialvårdsorganen, fattigvårdsstyrelser och barnavårdsnämnder landet runt. Förbundet, som under sin 35-åriga tillvaro bedrivit upplysningsverksamhet inom socialvårdens område, kan med stöd av sin erfarenhet intyga, att det förflyter rundlig tid, innan insikten om innebörden av nya författningar inom detta område tränger ut till kommunernas organ. Dessutom bör i detta avseende icke förbises, att varje författning, hur väl den än är skriven, alltid lämnar en del betydelsefulla problem olösta. Sådana spörsmål komma först så småningom att besvaras genom utslag i högsta instans. Rätt avsevärd tid från en lags antagande förflyter innan dessa prejudikat kunna vinnas.

Även om förbundet av anförda skäl i princip vore motståndare till tätt återkommande, genomgripande ändringar i gällande socialvårdslagar, hade förbundet klart för sig, att nuvarande kristid måste föranleda betydande justering i den gällande lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn. Då justering sålunda ändock nu måste företagas samt föreslagna ändringar i många avseenden skulle medföra förbättringar av bestämmelserna, tillstyrkte förbundet i princip kommitténs förslag.

I några andra yttranden ifrågasattes mera bestämt lämpligheten av att nu vidtaga ändringar i gällande lag. *Barnavårdsnämnden i Gävle* framhåller, att tillämpningen av olika stadganden i gällande lag till en början mötte svårigheter, enär en viss osäkerhet rådde angående lagstiftarens mening i en del fall. Sedan emellertid praxis löst de flesta av dessa tolkningsfrågor, syntes det nämnden som om lagen skulle kunna utan våda få stå kvar oförändrad åtminstone ännu några år, till dess ytterligare erfarenhet angående dess verkningar vunnits. *Barnavårdsnämnderna i Borås, Häverö och Ekeberga* påpeka, att kommittén lämnat åtskilliga viktiga frågor olösta, samt ifrågasätta, om det icke ur praktiska syn-

punkter vore lämpligast att låta hela frågan om ändringar i lagen vila. Skulle åtgärder nu vidtagas, borde enligt barnavårdsnämndens i Borås mening alla erforderliga åtgärder genomföras nu.

Barnavårdsnämnden i Simrishamn ger den allmänna karakteristiken åt lagförslaget, att det innebure fördelar för de bidragssökande men ett tungrott arbete för barnavårdsnämnderna, vilkas rörelsefrihet och befogenheter inskränktes och vilkas arbetsbörda bleve ökad. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* genmäler emellertid häremot, att nämnda olägenheter mer än väl uppvägdes av den större tydlighet och stadga, som bestämmelserna erhållit i förslaget.

I några yttranden anföres, att socialvårdskommittén bort gå in för en radikalare lösning av problemen. *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* samt *barnavårdsnämnderna i Skellefteå socken* och *Billeberga* framhålla sålunda, att det varit önskvärt att till annan hjälpverksamhet — närmast barnbidragsverksamheten — överförts de permanenta bidragsförskottsfallen, där på grund av vederbörande faders invaliditet eller sjukdom icke något underhållsbidrag kunde erhållas och där bidragsförskottet i själva verket vore ett år efter år fortlöpande understöd.

Föredragande departementschefen, statsrådet Möller, har i propositionen anfört:

»Den översyn av lagen om förskottering av underhållsbidrag till barn, som socialvårdskommittén företagit, har tillkommit för att råda bot på vissa brister såväl i materiellt som formellt hänseende, med vilka lagen för närvarande är behäftad. Under sitt arbete har kommittén emellertid diskuterat åtskilliga spörsmål av större räckvidd, bland andra frågorna om att utvidga gränserna för lagens tillämplighetsområde, att genom särskilda bestämmelser skapa möjligheter för barnavårdsnämnderna att vid sidan av bidragsförskotten lämna understöd utan fattigvårds karaktär samt att rent utav ersätta bidragsförskottslagen med en understödslag. Kommittén har emellertid funnit, att sådana grundväsentliga ändringar nu icke borde vidtagas, därvid kommittén påpekat, att en omprövning av lagen, särskilt i organisatoriskt hänseende, i varje fall sedermera torde bliva nödvändig i samband med en reformering av socialvårdens organisation i allmänhet. Kommittén har därför inskränkt sig till att föreslå vissa mindre genomgripande ändringar i lagen, vilka ändringar dock icke äro enbart av formell utan även i åtskilliga hänseenden av materiell natur.

I några yttranden har uttalats, att det måste anses tveksamt, om det icke vore lämpligast att nu ställa sig avvaktande och först senare, då tiden därför kunde anses vara inne, göra alla erforderliga ändringar på nu ifrågavarande lagstiftningsområde i ett sammanhang. Det överväldigande flertalet remissmyndigheter tillstyrker emellertid i princip kommitténs förslag, vilket i allmänhet ansetts böra genomföras.

För egen del kan jag i det hela ansluta mig till de synpunkter, åt vilka socialvårdskommittén givit uttryck, samt tillstyrker fördenskull, att kommit-

téns förslag i huvudsak genomföres. De ändringar i lagstiftningen, vilka jag i enlighet därmed föreslår, synas mig av värde ur den synpunkten, att de göra lagen mera effektiv och lättillämplig än hittills. De synas icke heller behöva föregripa de ändringar, vilka i sinom tid kunna komma att genomföras i anledning av de förslag, som socialvårdskommittén kan väntas framlägga under sitt fortsatta arbete.

Det synes icke erforderligt att i förevarande sammanhang genomföra ändringar i lagen om barnbidrag för att vinna överensstämmelse i formellt hänseende mellan denna lag och bidragsförskottslagen.»

Utskottet.

Det genom propositionen framlagda lagförslaget har, såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, föranletts av riksdagens i skrivelse den 26 juni 1941, nr 405, gjorda anhållan om översyn av 1937 års bidragsförskottslag. Enligt nämnda skrivelse syntes det riksdagen angeläget, att författningen förtydligades och kompletterades i syfte att åstadkomma en riktig och ändamålsenlig användning av bidragsförskotten och reglering av barnavårdsnämndernas och länsstyrelsernas skyldigheter och befogenheter på förevarande område.

Under ärendets beredning har diskuterats behovet och lämpligheten av mera genomgripande ändringar i lagstiftningen på förevarande område än som varit påkallade av riksdagens nämnda framställning. Frågan härom har emellertid ställts på framtiden i avvaktan på resultaten av socialvårds-kommitténs fortsatta arbete. Därför hava principerna i den nu gällande lagen lämnats orörda och ändringarna huvudsakligen begränsats till att avse förtydliganden och kompletteringar i syfte att göra lagen mera lättillämplig och effektiv än hittills. Förslaget innefattar emellertid även vissa betydelsefulla ändringar av materiell natur.

Med hänsyn till vikten av att en framtida omreglering av socialvården i allmänhet ej föregripes anser jämväl utskottet, att reformerna på förevarande område för närvarande böra hållas inom den gällande lagstiftningens ram. Då de i propositionen föreslagna ändringarna synas ägnade att främja det syfte, som avsetts med den av riksdagen begärda översynen, tillstyrker utskottet, att lagförslaget genomföres. Till vissa av bestämmelserna däri återkommer utskottet i det följande.

Socialvårds-kommittén har i sitt betänkande med förslag till den genom propositionen framlagda lagen behandlat vissa bl. a. av besparingsberedningen väckta förslag med syfte att främja återkravsrettens effektivitet, vilka förslag ansetts böra göras till föremål för ytterligare utredningar och därför ej föranlett några ändringar av gällande bestämmelser. Utskottet vill såsom angeläget framhålla, att nämnda utredningar fullföljas.

De särskilda bestämmelserna i lagförslaget.

De särskilda bestämmelserna föranleda ej till yttranden från utskottet annat än i nedan nämnda avseenden.

8 § 1 mom.

(Gällande lag.)

4 §.

1 mom. Bidragsförskott utgår, där ej nedan annorlunda stadgas, med ett årligt belopp av 240 kronor i ortsgrupp 1, 300 kronor i ortsgrupp 2 och 360 kronor i ortsgrupp 3 eller, där moder har vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn, med följande årliga belopp i nedan angivna ortsgrupper:

	Orts- grupp 1	Orts- grupp 2.	Orts- grupp 3.
för två barn.....	420 kr.	525 kr.	630 kr.
för tre barn.....	600 »	750 »	900 »
och för varje barn däröver ytterligare	120 »	150 »	180 »

(Kommittéförslaget.)

8 §.

1 mom. Där ej efterföljande stadganden till annat föranleda, utgår bidragsförskottet för år räknat med

240 kronor i ortsgrupp 1,	
300 » » » 2 och	
360 » » » 3	

eller, därest modern har vårdnaden om såväl barnet i fråga som ett eller flera andra till bidragsförskott berättigade barn, med belopp enligt följande tabell:

Antal till bidrags- förskott berättigade barn under moderns vårdnad.	Bidragsförskott (för barn räknat).		
	Orts- grupp 1.	Orts- grupp 2.	Orts- grupp 3.
Två.....	220 kr.	275 kr.	330 kr.
Tre.....	200 »	250 »	300 »
Fyra eller flera ..	180 »	225 »	270 »

För tiden till och med den månad, under vilken barn fyller två år, ökas bidragsförskottet med ett årligt belopp av 60 kronor.

Socialvårdskommittén.

Vad som i icke oväsentlig grad bidragit till uppkomsten av svårigheter vid uträkningen av bidragsförskott hade enligt kommitténs åsikt varit det förhållandet, att bidragsförskottet, då det gällde flera barn under moderns vårdnad, bestämdes till ett gemensamt belopp för dem. Härigenom finge man i lagen att göra med tre olika begrepp, nämligen bidragsförskott för ensamt barn (varmed i detta avseende kunde likställas bidragsförskott för ett vart av flera barn, som icke stode under moderns vårdnad), gemensamt bidragsförskott för flera barn under moderns vårdnad samt slutligen den på det enskilda barnet belöpande andelen av nämnda gemensamma bidragsförskott. Det hade visat sig svårt att i lagtexten konsekvent hålla isär dessa begrepp, vilket i sin tur vållat svårigheter i tillämpningen. Kommittén föreslog nu, att bidragsförskottet alltid skulle bestämmas till visst belopp för varje enskilt barn. Något för flera barn gemensamt bidragsförskott förekomme sålunda ej. Ett dylikt förfaringssätt förefölle även principiellt riktigare, eftersom det vore det enskilda barnets underhållsbidrag, som skulle förskottas, helt eller delvis. Den reducering av förskottet, för barn räknat, som ansetts motiverad då modern hade vårdnaden om flera barn, kunde naturligtvis lika väl verkställas enligt det av kommittén föreslagna systemet.

Kommittén anför vidare, att det från flera håll anmärkts, att normalbeloppen för ett barn under rådande dyrtid visat sig vara alltför knappt tillmätta, samt yttrar härom:

Utän tvivel förhåller det sig också så, att prisnivåns allmänna höjning medfört ökade svårigheter även för en moder, vilkens barn åtnjuter bidragsför-

skott med normalbeloppet — och sålunda icke behöver vidkännas nedsättning på grund av lågt underhållsbidrag — att med hjälp av förskottet försörja barnet. Någon höjning av normalbeloppen i en eller annan form såsom kompensation för de fördyrade levnadskostnaderna vore sålunda i och för sig önskvärd. Emellertid möter detta för närvarande svårigheter, delvis beroende på lagens konstruktion. Beträffande barnbidragen, vilkas normalbelopp äro desamma som bidragsförskottens, har man valt utvägen med särskilda dyrtidstillägg. Ett sådant tillvägagångssätt skulle ha ganska ringa och framför allt ojämn verkan i fråga om bidragsförskotten med hänsyn till dessas begränsning uppåt genom det fastställda underhållsbidragets storlek. Samma olägenhet, ehuru icke lika framträdande, uppkommer vid en allmän höjning av normalbeloppen. I många fall skulle det låga underhållsbidraget förhindra ett tillgodogörande av höjningen. Särskilt betänkligt är, att just de, som redan förut äro sämst ställda, icke finge någon fördel av höjningen. Redan det anförda gör, att kommittén icke anser sig böra förorda någon allmän höjning av normalbeloppen. Härtill kommer emellertid dessutom, att det knappast kan vara lämpligt att, innan en något så när stabiliserad prisnivå föreligger, lagfästa ändrade normalbelopp på grundval av det för tillfället rådande prisläget. Kommittén har även övervägt, huruvida man icke skulle kunna bryta ut bestämmelserna om normalbeloppen ur själva lagen och låta dem ingå i en särskild författning, som lättare kunde ändras tid efter annan, men funnit ett sådant förfaringsätt mindre lämpligt. Ofta förekommande ändringar av beloppen skulle för övrigt medföra vissa svårigheter i den praktiska tillämpningen av lagen.

Vad beträffar gällande regel att normalbeloppet för barn, som vore under moderns vårdnad, bleve lägre för barn räknat ju större barnantalet vore, upplyser kommittén, att förslag framstälts om regelns slopande samt anför härom:

I 1937 års proposition förklarade departementschefen, att det av kostnadsskäl knappast låte tänka sig, att det för ett barn föreslagna normalbeloppet skulle utgå för varje barn, samt att ett slopande av regeln därför måste föra med sig en sänkning av det föreslagna normalbeloppet för ett barn, något som vore mindre önskvärt. Att även under nuvarande förhållanden regelns bibehållande är att föredraga framför en sänkning av normalbidraget för ett barn är uppenbart. Det förefaller emellertid som om den kostnadsökning regelns slopande skulle medföra knappast behöfve bli så stor, att den under normala förhållanden skulle behöva kompenseras med en sänkning av det gällande normalbidraget för ett barn. — Kommittén har övervägt ett från flera håll framfört förslag, att regeln i varje fall skulle slopas beträffande barn, som väl stode under moderns rättsliga vårdnad men stadigvarande vistades hos annan. Det är onekligen riktigt, att vissa sakliga skäl tala för detta förslag. Emellertid torde det ofta ställa sig svårt att i praktiken avgöra, om ett barn stadigvarande vistas hos annan än modern. Det vore även risk för att modern skulle föranledas att skilja barnet från sig för att få högre bidragsförskott. Kommittén finner sig därför icke böra upptaga förslaget. — Å andra sidan har föreslagits, att reduktionsregeln skulle tillämpas även beträffande de barn, som icke stå under moderns rättsliga vårdnad. Såsom skäl härför har uppgivits, att det förekommer att modern, stundom påverkad av vederbörande kommuns förtroendemän, söker få vårdnaden om sina barn överflyttad på annan person för att få högre bidragsförskott för barnen. Kommittén känner sig dock icke övertygad om att ett dylikt förfarande, vilket för sitt fullföljande kräver domstols medverkan,

förekommer i sådan utsträckning, att det utgör tillräckligt motiv för den föreslagna ändringen, vilken säkerligen i de flesta fall skulle helt opåkallat verka försämrande för de berörda barnen.

Kommittén framhåller härefter, att kommittén emellertid, i anslutning till förut omförmälda principiella ändring i fråga om bestämmandet av förskottsbelopp i fall, där modern har vårdnaden om flera förskottsberättigade barn, föreslagit viss ändring av normalbeloppens storlek i två olika avseenden. Härom anföres:

Den ena ändringen innebär en höjning av normalbeloppet för barn räknat i de fall, där modern har vårdnaden om två barn, från nu gällande 210 kronor, 262 kronor 50 öre och 315 kronor (= hälften av resp. 420 kronor, 525 kronor och 630 kronor) till resp. 220 kronor, 275 kronor och 330 kronor. Såsom skäl för denna ändring kan åberopas önskemålet att få en jämnare skala för nedsättningen av normalbeloppet allt efter ökat barnantal. I t. ex. ortsgрупп 1 utgör i ifrågavarande fall normalbeloppet enligt gällande lag, för barn räknat, 240 kronor då barnet är ensamt, 210 kronor då barnantalet är två, 200 kronor då antalet är tre och 180 kronor då antalet är fyra. Den ökning av de utgivna förskottsbeloppens summa, som föranledes av den föreslagna höjningen, blir mycket obetydlig. Den andra föreslagna ändringen beträffande normalbeloppens storlek innebär, att minimigräns införes i fråga om barn under moderns vårdnad. Denna gräns har satts vid ett belopp av 180 kronor i ortsgрупп 1, 225 kronor i ortsgрупп 2 och 270 kronor i ortsgрупп 3 samt medför sålunda — eftersom dessa belopp utgöra normalbelopp i de fall där antalet barn är fyra — att någon ytterligare reducering icke sker då barnantalet överstiger fyra. Den av kommittén valda utformningen av ifrågavarande bestämmelser nödvändiggör på sätt och vis en minimigräns. Däremot kan det ju diskuteras, var denna skall sättas. Det synes emellertid kommittén, som om starka materiella skäl tala för att ej underskrida de nyss angivna beloppen. I själva verket torde den föreslagna ändringen få jämförelsevis liten praktisk betydelse. Det torde nämligen vara ganska sällsynt, att ogift moder eller fränskild (eller därmed i förevarande hänseende likställd) hustru har flera än fyra förskottsberättigade barn.

Med uttrycket »till bidragsförskott berättigade barn» omfattas även sådana till förskott berättigade barn, för vilka ansökan om förskott icke gjorts.

Yttrandena.

Kommitténs förslag att bidragsförskott skall bestämmas till visst belopp för varje särskilt barn har hälsats med tillfredsställelse i yttrandena.

Beträffande storleken av normalbeloppet för ett barn hava *pensionsstyrelsen, länsstyrelsen i Västernorrlands län, samma läns barnavårdsförbund, svenska stadsförbundet* samt *barnavårdsnämnderna i Stockholm, Härnösand, Umeå, Sundbyberg och Billeberga* ifrågasatt höjning därav.

Pensionsstyrelsen framhåller, att en måttlig höjning av normalbeloppen torde komma att medföra en höjning av storleksnivån för de underhållsbidrag, som fastställdes efter lagändringens genomförande. På detta sätt skulle en höjning av normalbeloppen kunna komma att utnyttjas beträffande barn, som framdeles föddes. Vidare syntes det uppenbart, att redan fastställda underhållsbidrag i många fall vore av sådan storlek, att en allmän

höjning av normalbeloppen skulle medföra högre bidragsförskott även för ifrågavarande barn, särskilt i de fall då modern i sin vårdnad hade mer än ett till bidragsförskott berättigat barn. Pensionsstyrelsen anför vidare:

En jämförelse mellan normalbeloppen för bidragsförskott och de ursprungligen lika men nu genom dyrtidstillägg höjda barnbidragsbeloppen visar, att skillnaden numera är ganska stor. För exempelvis ett utomäktenskapligt barn i ortsgrupp 1, vars fader lever men icke förmår utgiva fastställt underhållsbidrag, utgår i bidragsförskott högst 240 kronor för år räknat, och detta även om fadern utfäst sig eller ålagts att betala mer än 20 kronor i månaden. Dör fadern, erhåller barnet däremot under budgetåret 1942/43 i högsta barnbidrag jämte dyrtidstillägg 330 kronor eller, om även modern avlidit, 400 kronor. Då inom överskådlig tid icke torde kunna förutses någon väsentlig allmän sänkning av levnadskostnadsnivån men väl fortsatt stegring av densamma så länge det nuvarande kriget pågår, synes det knappast rimligt att en så betydande och ur materiell synpunkt omotiverad skillnad nu tillåtes bestå, i synnerhet som bidragsförskottslagens konstruktion icke torde lägga hinder i vägen för en sänkning av normalbeloppen, om en sådan åtgärd framdeles skulle befinnas önskvärd.

Stockholms stads barnavårdsnämnd betonar, att erfarenheten visat, att nuvarande normalbelopp i ett mycket stort antal fall ej varit tillräckliga för barnens försörjning utan att fattigvård eller samhällsvård måst beredas barnen eller tidigare beviljad samhällsvård måst bibehållas. Vidare yttrar nämnden:

För Stockholms vidkommande är antalet ansökningar om bidragsförskott för barn i äktenskap i stadigt stigande. Beträffande en mycket stor del av dessa barn ligger det utdömda underhållsbidragets storlek betydligt över bidragsförskottets normalbelopp. I de under år 1941 till barnavårdsnämnden i Stockholm inkomna 3,782 ansökningarna gällde 2,343 barn i ortsgrupp 3. I dessa senare ärenden utgjorde det fastställda underhållsbidraget i ej mindre än 937 fall 35 kronor i månaden och däröver. Även beträffande barn, som stadigvarande vistas i ortsgrupperna 2 och 1, måste normalbeloppet anses vara alltför lågt under nuvarande kristid. Fosterlönerna på landsbygden för omhändertagna utackorderade barn ha också under senare år höjts avsevärt. På grund av det anförda synes det önskvärt, att de nuvarande normalbeloppen något höjas.

Barnavårdsnämnden i Umeå anser, att normalbeloppens höjande med förslagsvis 5 kronor per månad skulle kunna försvaras även vid en återgång till 1937 års penningvärde och ökningen av statens kostnader skulle helt uppvägas av en minskning i kommunernas. *Barnavårdsnämnden i Billeberga* finner det önskvärt, att bestämmelserna om normalbeloppen utbrytas ur lagen och intagas i särskild författning. *Svenska stadsförbundet* uttalar den mening, att det ville förefalla som om huvudsakligen tekniska svårigheter fått förhindra en höjning, vilken kommittén själv funnit motiverad och som i och för sig torde vara betydelsefullare än vissa justeringar i andra delar av lagen.

Kommitténs förslag i vad det avser ett bibehållande av regeln att normalbeloppet för barn minskas, om barnen äro flera, kritiserar av *länsstyrelserna i Jönköpings och Västmanlands län*,

svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet, svenska stadsförbundet och Stockholms stads barnavårdsnämnd. Länsstyrelsen i Jönköpings län anser, att reduktionsregelns slopande icke skulle komma att medföra någon betydande kostnadsökning. *Stockholms stads barnavårdsnämnd* finner det både naturligt och riktigt, att hänsyn i reducerande syfte ej längre toges till om det vore flera barn i samma familj, särskilt med hänsyn till kommitténs förslag att något för flera syskon gemensamt bidragsförskott ej längre skulle förekomma. På denna väg skulle man även undgå risken att modern sökte skilja något av barnen från sig för att få högre bidragsförskott. *Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* framhåller, att socialvårdskommittén syntes anse, att den kostnadsökning, som reduktionsregelns slopande skulle medföra, knappast behöfde bliva så stor, att den under normala förhållanden behöfde kompenseras med en sänkning av normalbeloppet för ett barn. Någon beräkning av kostnadsökningens storlek syntes kommittén icke hava verkställt. Med hänsyn därtill vore det svårt att bilda sig någon uppfattning om huruvida ett frångående av regeln vore möjligt eller ej. Utan att bortse från det aktuella kravet på att i nuvarande tid hålla statens och kommunernas kostnader nere ville förbundet, därest det här rörde sig om en icke alltför stor kostnadsökning, ifrågasätta, om det icke borde övervägas att fastställa normalbeloppet till lika belopp för varje barn, oberoende av antalet barn, som vore under moderns vårdnad. Det förhållandet att bidragsunderhållet till beloppet fastställdes utan hänsyn till antalet barn, talade utan tvivel rent principiellt för en sådan ändring. De låga belopp, med vilka normalbeloppen fortfarande komme att utgå, syntes i dessa tider med stigande levnadskostnader göra den omförmälda reduktionen allt mindre berättigad. Ett slopande av ifrågavarande regel skulle slutligen medföra förenklingar i lagen, vilka säkerligen av barnavårdsnämnderna skulle ses med tillfredsställelse.

Barnavårdsnämnden i Malmö förklarar, att de för varje barn föreslagna bidragsförskottsbeloppen lede av den svagheten, att de icke vore jämnt delbara med 12. Vore så förhållandet skulle utbetalningsförfarandet i icke oväsentlig grad underlättas. Då de av kommittén valda beloppen, enligt kommitténs eget uttalande, vore mer eller mindre godtyckligt satta, förefölle hinder icke böra möta för att tillmötesgå krav på delbarhet. De för ortsgrupp 2 föreslagna beloppen för två eller flera barn, 275, 250 respektive 225 kronor, kunde ju sålunda med lika stor rättvisa sättas till exempelvis 276, 252 och 228 kronor, vilka alla belopp bleve jämnt delbara med 12. En dylik jämkning skulle även ur avdragssynpunkt medföra fördelar.

Föredragande departementschefen har i propositionen anfört följande:

»Vad beträffar förslaget, att bidragsförskott i princip skall bestämmas till visst belopp för varje barn, synes detsamma väl motiverat. I fråga om normalbeloppens storlek har kommittén framhållit, att någon höjning därav i en eller annan form såsom komensation för levnadskostnadsökningen i och för sig kunde anses önskvärd. Mot en sådan höjning talade emeller-

tid i huvudsak, att de sämst ställda dock icke därigenom skulle få någon bättring samt att det, med hänsyn till det rådande labila prisläget, icke vore lämpligt att nu fastställa nya normalbelopp. Kommittén har med hänsyn därtill icke i sitt förslag ändrat på normalbeloppen för ett barn; däremot har kommittén föreslagit vissa mindre jämkningar i fråga om de belopp som utgå, om de bidragsförskottsberättigade barnen äro två eller flera. För egen del kan jag, med vissa mindre avvikelser, som närmare angivas i det följande, ansluta mig till vad kommittén föreslagit. Med anledning av vissa i yttrandena gjorda jämförelser med barnbidragen, vilka på grund av de å dem nu utgående dyrtidstilläggen äro högre än bidragsförskotten, må erinras, att bidragsförskotten med hänsyn till denna hjälpforms konstruktion principiellt icke utan vidare kunna jämföras med barnbidragen. En allmän höjning av bidragsförskottsbeloppen skulle dessutom föranleda avsevärda kostnader för statsverket. Även om detta i och för sig med hänsyn till det sociala syftet med bidragsförskotten icke bör förhindra en höjning, torde därmed böra anstå till dess prisläget blivit mera stabiliserat, eftersom det knappast låter sig göra att såsom beträffande barnbidragen giva vissa procent i dyrtidstillägg.

Den nu gällande principen, enligt vilken viss minskning äger rum beträffande bidragsförskottets storlek för barn räknat i det fall, då modern har vårdnaden om två eller flera barn, synes mig fortfarande kunna accepteras. I anledning av vad som anförts i åtskilliga yttranden föreslår jag mindre jämkningar i de av socialvårdskommittén föreslagna beloppen i syfte att dessa skola bliva jämnt delbara med 12, vilket ur praktiska synpunkter är lämpligt. Mitt förslag härutinnan innefattar även en höjning med 12 kronor av normalbeloppet för ett barn i lägsta ortgruppen. Förslaget på denna punkt, som närmast föranletts av önskemålet att erhålla lämpliga intervaller mellan bidragsförskottsbeloppen för olika antal barn, innebär jämväl ett tillmötesgående i någon mån av önskemålet om en utjämning mellan dyrortsgrupperna. Den kostnadsökning, som kan föranledas av sistnämnda förslag, synes kunna uppskattas till inemot 100,000 kronor. De av mig föreslagna bidragsförskottsbeloppen framgå av följande tabell:

Antal till bidragsförskott berättigade barn under moderns vårdnad.	Bidragsförskott (för barn räknat).		
	Ortsgrupp 1.	Ortsgrupp 2.	Ortsgrupp 3.
Ett	252	300	360
Två	228	276	336
Tre	204	252	300
Fyra eller flera	180	228	276»

I *motionen I: 232* har hemställts, att riksdagen måtte besluta, »att storleken av bidragsförskottsbeloppen ökas, därvid som utgångspunkt toges en höjning av beloppen för ett barn med 60 kronor».

I *motionen II: 338* har yrkats, att riksdagen måtte för sin del besluta, att 8 § 1 mom. skall erhålla följande lydelse:

8 §.

1 mom. Där ej efterföljande stadganden till annat föranleda, utgår bidragsförskottet för år räknat med

360 kronor i ortsgрупп 1,	
420 » » » 2 och	
480 » » » 3	

eller, därest modern har vårdnaden om såväl barnet i fråga som ett eller flera andra till bidragsförskott berättigade barn, med belopp enligt följande tabell:

Antal till bidragsförskott berättigade barn under moderns vårdnad	Bidragsförskott (för barn räknat)		
	Ortsgrupp 1	Ortsgrupp 2	Ortsgrupp 3
Två	336 kr.	396 kr.	456 kr.
Tre	312 »	372 »	432 »
Fyra eller flera	288 »	358 »	408 »

För tiden till och med den månad, under vilken barnet fyller två år, ökas bidragsförskottet med ett årligt belopp av 60 kronor.

Beträffande bidragsförskottens maximibelopp har i propositionen föreslagits endast obetydliga jämkningar uppåt. Ehuru med hänsyn till de ökade levnadskostnaderna en ytterligare höjning av beloppen vore önskvärd, har utskottet likväl ansett sig ej böra för närvarande tillstyrka en sådan. Utskottet ansluter sig härutinnan till vad departementschefen anfört.

Utskottet.

Starka skäl synas tala för ett slopande av regeln om nedsättning av beloppen vid större barnantal beträffande barn, som väl står under moderns rättsliga vårdnad men stadigvarande vistas hos annan. Eftersom en sådan anordning endast med svårighet låter sig genomföras i praktiken och densamma skulle kunna framkalla benägenhet för en moder med flera barn att skilja ett eller flera barn ifrån sig för att få högre bidragsförskott, vill utskottet emellertid ej förorda en dylik ändring.

8 § 2 mom.

(Gällande lag.)

4 §.

1 mom. — — — — —

Överstiger moderns årsinkomst 600 kronor i ortsgрупп 1, 800 kronor i ortsgрупп 2 och 1,000 kronor i ortsgрупп 3, eller har modern, därest hon är gift, tillsammans med sin make en årsinkomst överstigande 900 kronor i ortsgрупп 1, 1,125 kronor i ortsgрупп 2 och 1,350 kronor i ortsgрупп 3, minskas bidragsförskottet med sju tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger

(Kommittéförslaget.)

8 §.

2 mom. Överstiger moderns årsinkomst

1,000 kronor i ortsgрупп 1,
1,250 kronor i ortsgрупп 2 och
1,500 kronor i ortsgрупп 3,

eller har modern, därest hon är gift och sammanlever med sin man samt denne är underhållskyldig gentemot barnet, tillsammans med mannen en årsinkomst överstigande

(Gällande lag.)

sagda belopp. Hava makar som nyss sagts att försörja barn under sexton år, som icke är berättigat till vare sig barnbidrag enligt vad därom särskilt stadgas eller bidragsförskott, skall det för vederbörande ortsgrupp sist angivna inkomstbeloppet ökas med 100 kronor för varje sådant barn.

5 §.

2 mom. Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall den på detta barn belöpande andelen av bidragsförskottet minskas med nämnda inkomst.

(Kommittéförslaget.)

1,400 kronor i ortsgrupp 1,
1,700 kronor i ortsgrupp 2, och
2,000 kronor i ortsgrupp 3,

skall, med undantag för fall som i 9 § 2 mom. sägs, från bidragsförskottet avdragas sex tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp. Har modern flera till bidragsförskott berättigade barn, minskas dock förskottet blott med så stor del av nämnda avdrag, som enligt fördelning efter huvudtalet belöper på varje barn. Hava makar som nyss sagts att försörja barn under sexton år, som icke är berättigat vare sig till barnbidrag enligt lagen om barnbidrag eller till bidragsförskott, skall det här ovan för vederbörande ortsgrupp angivna inkomstbeloppet för makar ökas med 100 kronor för varje sådant barn.

Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall bidragsförskottet minskas med nämnda inkomst.

Socialvårdskommittén.

Enligt kommitténs åsikt vore det ofrånkomligt, att de i gällande lag angivna beloppen för avdragsfri inkomst ganska väsentligt höjdes. Även för mer normala ekonomiska förhållanden syntes de vara väl knappt tilltagna. Redan av detta skäl vore en förhöjning motiverad. De ökade arbetslönerna, sedda i samband med de än mer höjda levnadskostnaderna, utgjorde ytterligare ett skäl för att en revision av bestämmelserna härutinnan nu komme till stånd.

Efter att hava erinrat om att kommittén hösten 1941 av samma skäl som nyss anförts hemställt om höjning av motsvarande belopp enligt lagen om barnbidrag, därvid föreslagits, att dessa belopp, som varit desamma som beloppen för avdragsfri inkomst enligt bidragsförskottslagen, måtte för ensamstående försörjare höjas med 25 % eller till resp. 750, 1,000 och 1,250 kronor och för gift försörjare bestämmas 20 % högre än sistnämnda belopp eller sålunda till resp. 900, 1,200 och 1,500 kronor (förslagen hava sedermera genomförts enligt lag den 30 juni 1942, nr 483), anför kommittén, att, när det gällde att bestämma gränsen för avdragsfri inkomst enligt bidragsförskottslagen, man icke syntes kunna stanna vid samma belopp som de i lagen om barnbidrag upptagna. Härom yttrar kommittén:

Vad först beträffar ensamstående moder, måste hänsyn tagas till att det här till stor del rör sig om kvinnliga yrkesutövare med lön huvudsakligen i form av naturaförmåner. Uppskattas dessa förmåner, såsom sker vid taxering till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt, till ett relativt högt belopp, utestängas i stor utsträckning denna kategori kvinnor från möjlighet att erhålla bidragsförskott. Vål har man i gällande lagstiftning sökt avhjälpa ett sådant förhållande genom att införa en särskild regel om värdering av naturaförmåner. Denna regel har emellertid i praktiken ofta visat sig besvärlig att tillämpa. Den innebär också på sätt och vis en orättvisa i förhållandet mellan dem som åtnjuta och dem som icke åtnjuta naturaförmåner. Det synes

därför lyckligast, om man kunde helt slopa denna regel och i stället göra en ytterligare höjning av den avdragsfria inkomsten.

Rent formellt skulle väl därigenom ogifta mödrar och fränskilda eller därmed jämställda hustrur få en gynnsammare ställning än den änkor intaga enligt lagen om barnbidrag. Denna gynnsammare ställning skulle emellertid i själva verket i stort sett vara endast skenbar, vilket förhållande sammanhänger därmed, att uppskattningen av ankans årsinkomst sker efter de i lagen om folkpensionering angivna grunderna. Såsom hennes årsinkomst anses sålunda vad hon skäligen kan antagas komma att tillsvidare årligen åtnjuta. Här finnes sålunda — i motsats till vad som är förhållandet enligt bidragsförskottslagen, där taxeringen av redan uppburen inkomst är helt avgörande — i allmänhet utrymme för en skälighetsbedömning, vilken i de flesta fall helt naturligt torde verka därhän att ankans antagna blivande årsinkomst uppskattas relativt sett ganska lågt. Det må även framhållas, att värderingen av naturaförmåner jämlikt folkpensioneringslagen sker efter särskilt fastställda regler, enligt vilka sådana förmåner åsättas förhållandevis låga värden. En högre avdragsfri inkomst i fråga om bidragsförskottslagen kan slutligen motiveras därmed, att det här principiellt icke är fråga om understöd i egentlig mening utan om förskott, som återkräves av den underhållsskyldige. De praktiska olägenheter, som kunna uppstå genom förekomsten av olika inkomstgränser i de båda lagarna, förefalla ej att vara så betydande, att de böra få hindra en i och för sig lämplig avvägning av avdragsfria inkomsten i förevarande fall. Med stöd av det anförda föreslår kommittén, att den avdragsfria inkomsten beträffande ensamstående moder höjes till resp. 1,000 kronor, 1,250 kronor och 1,500 kronor.

Även beträffande äkta makar syntes den avdragsfria inkomsten böra sättas högre än i lagen om barnbidrag, och höjningen torde böra göras relativt sett större än den höjning, som föresloges för ensamstående moder. Skälen härtill vore följande:

Det är att märka, att när det gäller lagen om barnbidrag den inkomst, som utgöres av invalids folkpension, icke skall avdragas. Någon motsvarande lättnad lämnas icke enligt bidragsförskottslagen. Även ur befolkningspolitisk synpunkt är det önskvärt, att den avdragsfria inkomsten är jämförelsevis hög, då modern ingått äktenskap med en arbetsför man. En alltför låg inkomstgräns är nämligen ägnad att motverka sådana i och för sig önskvärda äktenskaps ingående. Det har från flera håll uppgivits, att bidragsförskottslagen redan i viss mån haft en mindre lycklig inverkan i angivna hänseende. Slutligen må påpekas, att i bidragsförskottsfallen mannen icke är fader till barnet i fråga, något som däremot oftast är händelsen i de fall, där barnbidrag utgår till barn, vars moder är gift med arbetsoförmögen man. Mannens underhållsskyldighet gentemot barnet måste anses vara av en i viss mån annan och högre valör i de fall, där mannen är fader till barnet. — Med hänsyn till det anförda föreslår kommittén, att avdragsfria inkomsten beträffande makar höjes till resp. 1,400 kronor, 1,700 kronor och 2,000 kronor.

I anslutning till förslagen om höjning av avdragsfria inkomsten föreslår kommittén, att den nu gällande bestämmelsen om särskild värdering av naturaförmåner helt slopas. Genomföras de föreslagna höjningarna, synes nämligen taxeringen av naturaförmåner för ovan omtalade kategori kvinnor icke längre utgöra hinder för dessa att i erforderlig utsträckning kunna komma i åtnjutande av bidragsförskott för sina barn.

Kommittén erinrar vidare om att den i sin framställning hösten 1941 föreslagit, att i lagen om barnbidrag — enligt vilken liksom i bidragsförskottslagen avdrag skall verkställas från förmånen enligt lagen med $\frac{7}{10}$ av årsinkomst, i vad den överstiger avdragsfri inkomst — avdragsregeln borde mildras beträffande lägre inkomstbelopp sålunda, att avdrag skulle ske med $\frac{6}{10}$ av överskjutande beloppet, i den mån det icke överstege 400 kronor, med $\frac{6}{10}$ i den mån beloppet överstege 400 men icke 800 kronor och med $\frac{7}{10}$ i den mån det överstege 800 kronor.

Enligt den förut omförmälda lagen den 30 juni 1942, nr 483, har bestämts en fast avdragsfaktor, nedsatt från $\frac{7}{10}$ till $\frac{6}{10}$.

Kommittén förklarar sig visserligen vara av den uppfattningen, att det materiellt sett bästa resultatet skulle kunna vinnas genom en regel, enligt vilken avdragsfaktorn bestämdes relativt låg beträffande inkomstbelopp närmast över avdragsfria inkomsten för att därefter på visst sätt höjas alltefter inkomstbeloppets ökning. Därigenom skulle man möjliggöra större hjälp åt de sämst ställda utan att samtidigt alltför mycket höja den inkomstgräns, vars underskridande berättigade till bidragsförskott. Det vore dock otvivelaktigt, att en varierande avdragsfaktor i fråga om bidragsförskott skulle vålla barnavårdsnämnderna svårigheter i tillämpningen. Med hänsyn härtill och då fast avdragsfaktor bestämts beträffande barnbidragen, föreslår kommittén, att en fast avdragsfaktor — $\frac{6}{10}$ — väljes även beträffande bidragsförskotten.

Yttrandena.

Kommitténs förslag om höjning av beloppen för avdragsfri inkomst och om avskaffande av särskilda regler för värdering av naturaförmåner avstyrkes allenast av *statskontoret*, som icke blivit övertygat om lämpligheten av att därutinnan avvika från de grunder, som fastställts i lagen om barnbidrag. Den överensstämmelse med avseende å inkomstgränserna, som tidigare varit rådande mellan barnbidrags- och bidragsförskottslagarna, syntes i stället nu böra återställas. Detta syntes emellertid förutsätta, att den i 5 § gällande bidragsförskottslag införda särskilda regeln om värdering av naturaförmåner bibehölles, dock med en mot de förhöjda inkomstgränserna svarande höjning av de belopp, till vilka värdet av fri kost och bostad högst finge uppskattas inom olika ortsgrupper. Dessa värden syntes i enlighet därmed böra bestämmas till 350 kronor i ortsgrupp 1, 500 kronor i ortsgrupp 2 och 650 kronor i ortsgrupp 3. Bestämmelse härom borde intagas såsom en ny punkt under 9 § 1 mom. *Fem barnavårdsnämnder* yrka, att beloppen för avdragsfri inkomst måtte höjas än ytterligare under det att *barnavårdsnämnden i Umeå* anser, att beloppen borde höjas beträffande äkta makar. *Barnavårdsnämnden i Billeberga* håller före, att inkomstbeloppen borde utbrytas ur bidragsförskottslagen och intagas i särskild författning. *Barnavårdsnämnden i Svedvi* framhåller, att olikheterna i bidrag mellan olika dyrtorsgrupper om möjligt borde minskas.

Beträffande avdragsfaktorns bestämmande anför *länsstyrelsen i Malmöhus län*, att kommitténs förslag syntes innebära ett steg i rätt riktning. Länsstyrelsen ville dock för sin del förorda införandet av ett rörligt avdrag, relativt lågt beträffande belopp närmast över den avdragsfria inkomsten samt därefter höjt alltefter inkomstens ökning. Genom denna glidande avdragsskala skulle större rättvisa kunna ernås. Ett varierande avdrag komme visserligen att medföra större svårigheter vid tillämpningen än ett fast sådant, men detta skäl syntes ej så vägande, att det borde få hindra en i övrigt önskvärd ändring. Liknande synpunkter anföras av *barnvårdsnämnden i Billeberga*.

Bestämmelserna om höjning av inkomstgränserna med hänsyn till barn, som icke är berättigat till vare sig barnbidrag eller bidragsförskott, föreslås av *överståthållarämbetet* samt *fem barnvårdsnämnder* skola ändras så, att höjning skall ske förslagsvis med 200 i stället för 100 kronor. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* anser, att sådan höjning skall få ske även i fråga om ensam moders inkomst.

Slutligen må nämnas, att *länsstyrelsen i Uppsala län* ingående behandlar önskemålet att icke alltför stora ojämnheter uppstå mellan olika slag av bidrag, närmast barnbidrag och bidragsförskott.

Föredragande departementschefen har i propositionen anført följande:

»Den i ärendet verkställda utredningen synes mig utvisa, att de nu gällande beloppen för avdragsfri inkomst uppenbarligen äro för låga. Beträffande beloppens storlek finner jag vad socialvårdskommittén anför bärande och kan helt ansluta mig till kommitténs förslag. Jag tillstyrker i samband härmed även förslaget, att särskilda regler för värdering av naturaförmåner icke längre skola upptagas i bidragsförskottslagen. Mot anmärkningen att bidragsförskottslagen skulle — med hänsyn till bestämmelserna om avdragsfri inkomst — komma att bereda en moder eller hustru betydligt bättre ställning än den en änka har enligt bestämmelserna i lagen om barnbidrag synes kunna med fog invändas, att denna bättre ställning huvudsakligen är skenbar. Att märka är nämligen, att uppskattningen av en änkas inkomster enligt barnbidragslagen sker efter för henne relativt sett mycket förmånliga regler. Några praktiska olägenheter av betydelse synas mig icke föranledas därav, att olika inkomstgränser komma att bliva gällande i barnbidrags- och bidragsförskottslagarna.

Avdragsfaktorn synes, liksom i barnbidragslagen, böra vara enhetlig och torde även i nu förevarande lag böra bestämmas till $\frac{9}{10}$. En varierande faktor skulle säkerligen för barnvårdsnämnderna bliva svår att bemästra.

Tillräckliga skäl synas mig icke föreligga för ändring av bestämmelserna rörande ytterligare höjning av inkomstbeloppen med hänsyn till barn, som icke är berättigat till vare sig barnbidrag eller bidragsförskott.»

I *motionen II: 338* har yrkats, att riksdagen måtte för sin del besluta höjning av beloppen för avdragsfri inkomst till

för ensamstående moder

1,500 kronor i ortsgrupp 1,
1,750 » » » 2 och
2,000 » » » 3 samt

för äkta makar

2,000 kronor i ortsgrupp 1,
2,400 » » » 2 och
2,800 » » » 3.

I *motionen II: 339* har yrkats, att riksdagen måtte för sin del besluta höjning av nämnda belopp till

för ensamstående moder

1,250 kronor i ortsgrupp 1,
1,500 » » » 2 och
1,700 » » » 3 samt

för äkta makar

1,650 kronor i ortsgrupp 1,
1,900 » » » 2 och
2,100 » » » 3.

Utskottet.

Enligt de av Kungl. Maj:t föreslagna bestämmelserna i 8 § 1, 2 och 6 mom. blir den högsta årsinkomst, vid vilken ensamstående moder kan komma i åtnjutande av bidragsförskott, om hon har endast ett barn, som fyllt två år, 1,320 kronor i ortsgrupp 1, 1,650 kronor i ortsgrupp 2 och 2,000 kronor i ortsgrupp 3. Motsvarande siffror beträffande äkta makar bliva respektive 1,720, 2,100 och 2,500 kronor. Vid nu nämnda inkomster utgår bidragsförskottet med 60 kronor för år räknat.

Det kan naturligtvis diskuteras, var gränsen för den avdragsfria inkomsten skall sättas. De i propositionen föreslagna bestämmelserna innebära en väsentlig förbättring huvudsakligen för mödrar, i vilkas avlöning ej ingå naturaförmåner. Därmed torde möjlighet till hjälp hava skapats för de mest behjärtansvärda fallen. Att såsom föreslagits i motionerna II: 338 och II: 339 höja gränserna för avdragsfri inkomst än ytterligare synes för närvarande ej vara motiverat. Därigenom skulle barn, vars moder eller moder och styvfader hava relativt höga inkomster, i fråga om bidragsförskottets belopp kunna bliva jämställt med barn, vars moder eller moder och styvfader lida brist på det nödvändigaste. Så länge hjälpen åt de sämst ställda är maximerad, är det enligt utskottets åsikt ej riktigt att i en lag, vars ändamål är att bereda möjlighet till hjälp i nödlägen, fastställa alltför vida gränser för avdragsfri inkomst. På grund härav får utskottet avstyrka bifall till motionerna om ytterligare höjning av dessa gränser.

9 §.

Beträffande motiveringen för detta stadgande får utskottet hänvisa till sid. 49—53 i propositionen. Socialvårdskommittén framhåller, att bestäm-

melsen i 2 mom. skall tillämpas endast efter särskild framställning, och att det låge i sakens natur, att den som ville åberopa densamma hade att förebibring av nämnden begärd utredning om vederbörandes aktuella ekonomiska förhållanden.

I *motionen II: 339* har gjorts gällande, att stadgandet om särskild framställning såsom förutsättning för tillämpning av 2 mom. kunde leda till onödig tidsutdräkt. Detta skulle kunna undvikas, om formuläret till ansökan om bidragsförskott avfattades så att framställning om tillämpning av 2 mom. kunde göras i nämnda ansökan. I motionen har vidare framhållits vikten av att ärenden rörande 2 mom. erhålla snabb behandling av länsstyrelserna.

Det av socialvårdskommittén föreslagna formuläret till ansökan om bidragsförskott innehåller ej någon särskild kolumn avsedd för framställning enligt 9 § 2 mom. Rum finnes emellertid för meddelande av upplysningar, vilka ej angivits skola lämnas i formulärets andra avdelningar. Med hänsyn till den relativa fåtaligheten av sådana framställningar, varom här är fråga, kan det ifrågasättas, om det är lämpligt, att formuläret avfattas med särskild hänsyn till dem. Detta kunde komma att onödigt tynga detsamma. Meddelanden om aktuella ekonomiska förhållanden kunna lämnas på den plats som är avsedd för speciella upplysningar. Tidsutdräkt torde i praktiken komma att undvikas därigenom att sökanden under hand hör sig för hos någon ledamot i eller tjänsteman hos barnavårdsnämnden. På grund härav anser sig utskottet ej kunna bestämt yttra sig om lämpligheten av den av motionärerna föreslagna anordningen. Frågan torde böra tagas under övervägande, då formuläret fastställes.

Utskottet.

I likhet med departementschefen vill utskottet betona vikten av att ärenden rörande 9 § 2 mom. erhålla en snabb behandling hos länsstyrelserna.

18 §.

Beträffande de utredningar, som genom polismyndigheternas försorg verkställas rörande underhållsskyldigas inkomst- och anställningsförhållanden, har anmärkts, att de ofta inskränka sig till ett återgivande av den underhållsskyldiges egna uppgifter ävensom att de ofta icke bedrivs med önskvärd skyndsamhet. Då det otvivelaktigt är av stor vikt för barnavårdsnämndernas återkravsverksamhet såväl att utredningarna slutföras snarast möjligt som att de lämna ett objektivt underlag för bedömandet av frågan om den underhållsskyldiges betalningsförmåga, vill utskottet biträda ett av socialvårds-kommittén gjort uttalande om lämpligheten av att ett cirkulär utfärdas till polismyndigheterna med erinran härom.

Utskottet.

Kostnaderna för bidragsförskotten.

På grundval huvudsakligen av beräkningar, som socialvårdskommittén låtit verkställa, har ökningen av de årliga nettokostnaderna, d. v. s. efter av-

drag av återbetalningar, för genomförande av Kungl. Maj:ts förslag antagits komma att uppgå till cirka 1.36 miljoner kronor. Härav skulle statsverket få vidkännas $\frac{3}{4}$ eller omkring 1.02 miljoner kronor.

Utskottets hemställan.

Under hänvisning till vad i det föregående anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition;
samt

B. att motionerna I: 232, II: 338 och II: 339 måtte anses besvarade genom vad utskottet under A. hemställt.

Stockholm den 20 maj 1943.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Wistrand, Forslund**, *Olof Carlsson, Roos**, *Holstenson* och *Carl Eric Ericsson**;

från andra kammaren: herrar *Hallagård**, *Hermansson, Cruse, Holm*, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund, *Johnsson* i Kastanjegården* och *Hagård**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herr *Wistrand* mot utskottets motivering under 8 § 1 mom.;

2) av herr *Cruse* och fru *Johansson*, vilka ansett, att i fall då moder har den rättsliga vårdnaden om två eller flera barn, som stadigvarande vistas hos annan än modern, bidragsförskott till vart och ett av dessa barn bör utgå efter de för ett barn bestämda beloppen samt att 8 § 1 mom. på grund härav bör erhålla följande lydelse:

8 §.

1 mom. Där ej vad nedan stadgas till annat föranleder, utgår bidragsförskottet för år räknat med

252 kronor i	ortsgrupp	1,	
300	»	»	2 och
360	»	»	3

eller, därest modern har vårdnaden om två eller flera till bidragsförskott berättigade barn, vilka stadigvarande vistas hos modern, med belopp enligt följande tabell:

Antalet till bidragsförskott berättigade barn under moderns vårdnad	Bidragsförskott (för barn räknat).		
	Ortsgrupp 1.	Ortsgrupp 2.	Ortsgrupp 3.
Två	228 kronor	276 kronor	336 kronor
Tre	204 »	252 »	300 »
Fyra eller flera	180 »	228 »	276 »

För tiden till och med den månad, under vilken barn fyller två år, ökas bidragsförskottet med ett årligt belopp av 60 kronor.

3) av herrar *Hermansson* och *Cruse* samt fru *Johansson*, vilka i anslutning till motionen II: 339 ansett, att 8 § 2 mom. bör erhålla följande lydelse:

8 §.

2 mom. Överstiger moderns årsinkomst

1,250 kronor i ortsgрупп 1,	
1,500 » » »	2 och
1,700 » » »	3

eller har modern, därest hon är gift och sammanlever med sin man samt denne är underhållsskyldig gentemot barnet, tillsammans med mannen en årsinkomst överstigande

1,650 kronor i ortsgрупп 1,	
1,900 » » »	2 och
2,100 » » »	3

skall, med undantag för fall som i 9 § 2 mom. sägs, från bidragsförskottet avdragas sex tiondelar av årsinkomsten, i vad den överstiger sagda belopp. Har modern flera till bidragsförskott berättigade barn, minskas dock förskottet blott med så stor del av nämnda avdrag, som enligt fördelning efter huvudtalet belöper på varje barn. Hava makar som nyss sagts att försörja barn under sexton år, som icke är berättigat vare sig till barnbidrag enligt lagen om barnbidrag eller till bidragsförskott, skall det här ovan för vederbörande ortsgрупп angivna inkomstbeloppet för makar ökas med 100 kronor för varje sådant barn.

Har barn inkomst, som ej härrör från dess eget arbete, skall bidragsförskottet minskas med nämnda inkomst.